

รายงานกิจการ

งบดุล บัญชีกำไรและขาดทุน

ประจำปี ๒๕๑๑

ข้อสรุปที่สำคัญเปรียบเทียบกับปีก่อน

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. 2509 มีวัตถุประสงค์ให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อส่งเสริมอาชีพหรือการดำเนินงานของเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร หรือกลุ่มเกษตรกรซึ่งมีกฎหมายรับรองให้เป็นนิติบุคคลและมีวัตถุประสงค์ดำเนินการทางธุรกิจเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของเกษตรกร ธนาคารนี้ได้ดำเนินงานต่อเนื่องจากธนาคารเพื่อการสหกรณ์เดิมตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2509 สืบมา มีเวลาดำเนินงานในปีนั้นเพียงประมาณสองเดือน เพิ่งได้ดำเนินงานเต็มปีใน 2510 เป็นปีแรก และดำเนินงานเต็มปีใน 2511 เป็นปีที่สอง

ความก้าวหน้าของธนาคารในปี 2511 เปรียบเทียบกับปี 2510 มีข้อสรุปที่สำคัญดังต่อไปนี้

		2510	2511	จำนวนที่เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้นร้อยละ
1. เงินกองทุน	ล้านบาท	304.4	447.9	143.5	47
2. สินทรัพย์ทั้งสิ้น	ล้านบาท	473.7	746.0	272.3	57
3. จำนวนสาขาประจำจังหวัด		15	25	10	
4. จำนวนที่ทำการประจำท้องที่		43	106	63	
5. จำนวนอำเภอที่สาขาดำเนินงานให้กู้เงินแก่เกษตรกรโดยตรง		95	194	99	
6. จำนวนเกษตรกรซึ่งสาขารับขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้า		45,278	121,749	76,471	169
7. การให้กู้เงินแก่เกษตรกรโดยตรง	ล้านบาท	121.3	380.4	259.1	214
8. การให้กู้เงินแก่สหกรณ์การเกษตร	ล้านบาท	125.1	135.3	10.2	8
9. จำนวนพนักงานและลูกจ้างประจำสำนักงานใหญ่		110	143	33	30
10. จำนวนพนักงานและลูกจ้างประจำสำนักงานสาขา		266	665	399	150

ตามข้อสรุปที่สำคัญข้างบนนี้จะเห็นได้ว่า ในปี 2511 ธนาคารได้ขยายงานก้าวหน้ากว่าปีก่อนเป็นอันมาก ดังจะชี้แจงต่อไปในรายงานนี้

การดำเนินงานเงินกู้ด้านเกษตรกรรม

สาขาของธนาคาร

ตามที่ได้ชี้แจงไว้ในรายงานประจำปี 2510 แล้ว การดำเนินงานให้กู้เงินแก่เกษตรกร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรชนเล็กและชนกลางในท้องที่ต่าง ๆ จำเป็นต้องให้บริการแก่เกษตรกรในท้องที่นั้น ๆ อย่างใกล้ชิด ตั้งแต่การสอบสวนเกษตรกรรับขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้า การอบรมสินเชื่อการเกษตร การสอบสวนพิจารณาคำขอกู้ การติดตามแนะนำการใช้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ตลอดจนการร่วมมือกับส่วนราชการส่งเสริมการเกษตร เพื่อแนะนำวิชาการเกษตรในหมู่เกษตรกรลูกค้าด้วย ฉะนั้น ธนาคารจึงตั้งสาขาประจำจังหวัดขึ้นดำเนินงานให้กู้เงินแก่เกษตรกรโดยตรง

เมื่อสิ้นปี 2510 ธนาคารมีสาขาประจำจังหวัด 15 สาขา ดำเนินงานให้กู้เงินแก่เกษตรกรในท้องที่ต่าง ๆ รวม 95 อำเภอ กับ 1 กิ่งอำเภอ ในปี 2511 สาขาเดิมได้ขยายท้องที่ดำเนินงานเพิ่มขึ้นอีก และธนาคารได้ตั้งสาขาประจำจังหวัดขึ้นใหม่อีก 10 สาขา ฉะนั้น ในปี 2511 ธนาคารจึงมีสาขาประจำจังหวัดในภาคพัฒนาต่าง ๆ รวม 25 สาขา ดำเนินงานให้กู้เงินแก่เกษตรกรในท้องที่ต่าง ๆ รวม 194 อำเภอ กับ 1 กิ่งอำเภอ ได้แสดงรายชื่อสาขาและท้องที่ดำเนินงานของแต่ละสาขาในผนวก 1 ท้ายรายงานนี้

สำหรับอำเภอซึ่งอยู่ห่างไกลจากสำนักงานสาขาประจำจังหวัด สาขาธนาคารจัดตั้งที่ทำการประจำท้องที่ (field offices) ขึ้น เพื่อให้บริการแก่เกษตรกรในท้องที่อย่างใกล้ชิดในเรื่องต่อไปนี้ (1) สอบสวนคัดเลือกเกษตรกรผู้สมัครเป็นลูกค้า โดยออกไปสอบทรัพย์สินการเกษตรและการประกอบอาชีพของผู้สมัครที่บ้านและนาไร่ของเขา เพื่อสาขาพิจารณารับขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าประจำ (2) ให้การศึกษาอบรมแก่กลุ่มลูกค้าในเรื่องสินเชื่อการเกษตร และเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (3) สอบสวนและช่วยเหลือลูกค้าเพื่อทำคำขอกู้เงินโดยถูกต้องสมควร (4) ตรวจสอบและแนะนำผู้กู้เพื่อใช้เงินกู้ให้เป็นไปตามความมุ่งหมายและได้ผลดี (5) ร่วมมือกับส่วนราชการส่งเสริมการเกษตรให้คำแนะนำการเกษตรในหมู่ลูกค้า และ (6) ติดตามและช่วยเหลือแก้ไข

อุปสรรคเพื่อให้ลูกค้าชำระหนี้เงินกู้ตามกำหนด ที่ทำการประจำท้องถิ่นได้ทำธุรกิจการเงิน แต่ให้บริการแก่เกษตรกรในท้องถิ่นในประการดังกล่าวมานี้ เมื่อสิ้นปี 2511 มีที่ทำการประจำท้องถิ่น 106 หน่วย เทียบกับเมื่อสิ้นปีก่อนซึ่งมีอยู่เพียง 43 หน่วย จึงเพิ่มขึ้นอีก 63 หน่วย ส่วนอำเภอซึ่งอยู่ไกลสำนักงานสาขาประจำจังหวัด สาขาจัดพนักงานสินเชื่อจากสำนักงานสาขาออกไปดำเนินงานในท้องถิ่น ๆ

อนึ่ง เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางของลูกค้าผู้กู้ สาขาจัดบริการเคลื่อนที่ในความควบคุมของผู้จัดการสาขาหรือสมุหบัญชีสาขาออกไปจ่ายเงินกู้แก่ลูกค้าผู้กู้ ณ ที่ทำการประจำท้องถิ่นในต้นฤดูการผลิต และออกไปรับชำระหนี้เงินกู้จากลูกค้า ณ ที่ทำการประจำท้องถิ่นในระยะหลังการเก็บเกี่ยว ตามกำหนดวันเวลาซึ่งได้นัดหมายลูกค้าในท้องถิ่นไว้ล่วงหน้า ทั้งนี้เฉพาะอำเภอที่อยู่ห่างไกลจากจังหวัดมาก ในการนี้ บริการเคลื่อนที่ให้ความสะดวกในเรื่องเงินฝากแก่ลูกค้าและบุคคลอื่น ๆ ในท้องถิ่นด้วย นอกจากนี้ พนักงานสินเชื่อซึ่งประจำอยู่ในท้องถิ่นห่างไกล พยายามสอนและช่วยเหลือลูกค้าในการส่งเงินชำระหนี้เงินกู้แก่ธนาคารโดยทางไปรษณีย์ธนาณัติตลอดจนติดตามตรวจสอบเพื่อให้แน่ใจว่าธนาคารได้รับธนาณัติของลูกค้าในเวลาอันสมควร

ธนาคารที่ดำเนินงานสินเชื่อการเกษตร จะพอใจอำนวยความสะดวกแก่ลูกค้าที่สำนักงานธนาคารเท่านั้นไม่ได้ เพราะเกษตรกรทำงานเกษตรกระจายอยู่ในท้องถิ่นห่างไกล การเดินทางของเกษตรกรเหล่านั้นมายังจังหวัดต้องใช้เวลาและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมาก ทั้งในบางท้องที่ยากลำบากไม่น้อย ยิ่งกว่านั้น การดำเนินงานสินเชื่อการเกษตรด้านต่าง ๆ เช่นการสอบสวนคัดเลือกเกษตรกรบนทะเบียนเป็นลูกค้า การสอบสวนค่าของเงิน การตรวจสอบแนะนำการใช้เงินกู้ การอบรมเกษตรกรเกี่ยวกับสินเชื่อการเกษตร เป็นต้น ล้วนเป็นงานที่ต้องทำในท้องถิ่นทั้งสิ้น ตามที่ได้กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า ธนาคารนี้พยายามอำนวยความสะดวกอย่างใกล้ชิดที่สุด โดยเข้าถึงเกษตรกรในท้องถิ่นจริง ๆ เพราะธนาคารตระหนักอยู่ว่า งานสินเชื่อการเกษตรซึ่งจะได้ผลดีนั้น บริการมีความสำคัญไม่น้อยกว่าเงิน ด้วยเหตุดังกล่าว เกษตรกรผู้เป็นลูกค้าโดยทั่วไปจึงมีความภักดีต่อธนาคารเป็นอันมาก และมีความเลื่อมใสยึดเอาธนาคารเป็นช่องทางทางการเงินเพื่อปรับปรุงงานเกษตรแห่งครอบครัวของตนให้ก้าวหน้าขึ้นตามลำดับ

จะสังเกตได้ว่า จำนวนพนักงานและลูกจ้างที่เพิ่มขึ้นในปี 2511 ดังแสดงไว้ในหน้าแรกของรายงานนี้ ส่วนใหญ่เพิ่มขึ้นในสาขาต่างๆ ถึง 399 คน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่เกษตรกรลูกค้าซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็นอันมาก ในสำนักงานใหญ่เพิ่มพนักงานขึ้นเพียง 33 คน ตามความจำเป็นของการขยายงาน

การรับเกษตรกรขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าประจำสาขา

การที่ธนาคารให้กู้เงินระยะสั้นและปานกลางแก่เกษตรกรนั้น มีค่าใช้จ่ายเพียงครั้งหนึ่งคราวเดียว ตรงกันข้าม เกษตรกรลูกค้าซึ่งปฏิบัติถูกต้องตามข้อบังคับและระเบียบของธนาคาร จะขอกู้เงินจากธนาคารได้ทุกโอกาสที่ต้องการเงินทุนสำหรับใช้ดำเนินงานเกษตรตลอดจนขยายงานเกษตร เพราะธนาคารปรารถนาทำนุบำรุงให้เกษตรกรลูกค้ามีรายได้มากขึ้นและมีฐานะเติบโตขึ้นตามลำดับ เหตุนี้ ธนาคารจึงต้องสอบสวนคัดเลือกให้ ได้ผู้เป็นเกษตรกรแท้จริงและมีลักษณะถูกต้องสมควร และจัดขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าประจำสาขาไว้ เมื่อเกษตรกรได้ขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าประจำแล้ว จะกู้เงินเพื่อเพิ่มการผลิตทางเกษตรต่อไปตามคราวที่ต้องการได้ โดยสะดวก

เมื่อสิ้นปี 2510 สิบห้าสาขามีเกษตรกรเป็นลูกค้าประจำ 45,278 คน ในปี 2511 ทั้งสิบห้าสาขาเดิมและสิบสาขาใหม่ ได้สอบสวนเกษตรกรรับขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าใหม่อีก 76,929 คน ในปีเดียวกันนี้มีผู้พ้นจากการเป็นลูกค้าเพราะตาย ลาออกเพื่อย้ายไปประกอบอาชีพในต่างท้องที่ และเพราะเหตุอื่น ๆ รวม 458 คน เมื่อสิ้นปี 2511 ยี่สิบห้าสาขาจึงมีเกษตรกรเป็นลูกค้าประจำ 121,749 คน เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 76,471 คน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 169

ในปี 2511 มีผู้สมัครขอขึ้นทะเบียนซึ่งสาขาใดวินิจฉัยไม่รับเป็นลูกค้าเพราะไม่มีลักษณะถูกต้องสมควร รวม 16,207 คน เหตุข้อใหญ่เนื่องจากไม่ใช้เกษตรกรแท้จริง ทำการเกษตรในที่ดินสงวนหวงห้าม ทำการเกษตรเพียงเล็กน้อยไม่มีรายได้เพียงพอชำระหนี้เงินกู้ มีข้อเสียงไม่ดี หรือมีหนี้สินล้นพ้นตัว

ได้เสนอรายการลูกค้าของแต่ละสาขาไว้ในผนวก 2

การดำเนินงานเงินกู้ของสาขา

เงินกู้ซึ่งเกษตรกรกรชนเล็กและชนกลางโดยทั่วไปมีความต้องการมากที่สุด คือเงินกู้ระยะสั้นและเงินกู้ระยะปานกลาง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในงานเกษตรเพื่อการค้า เงินกู้ระยะสั้นได้แก่เงินกู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินงานผลิตทางเกษตรชั่วคราว เช่น ค่าวัสดุการเกษตร ค่าเครื่องมือ และค่าจ้าง เป็นต้น โดยปกติกำหนดให้ชำระคืนเสร็จภายในรอบสิบสองเดือน ส่วนเงินกู้ระยะปานกลางได้แก่เงินกู้เพื่อลงทุนในทรัพย์สินการเกษตรซึ่งใช้ประโยชน์ได้หลายปี เช่น ขอสัตว์ใช้งาน ขอสัตว์การเกษตรเพิ่มเติม ขอสถูกรถยนต์ ปรับปรุงที่ดิน ลงทุนเลี้ยงสัตว์ และลงทุนเลี้ยงปลา เป็นต้น กำหนดให้ชำระคืนเป็นงวดรายปี โดยปกติให้เสร็จภายในสามปี สาขาของธนาคารดำเนินงานให้กู้เงินทั้งสองประเภทที่กล่าวมานี้แก่เกษตรกร โดยเรียกดอกเบี้ยในอัตราร้อยละสิบสองต่อปี

ตารางข้างล่างนี้แสดงการดำเนินงานเงินกู้ (loan operations) ของยี่สิบห้าสาขาในปี 2511

	ต้นเงินที่ลูกค้าเป็นหนี้เมื่อต้นปี บาท	จ่ายเงินกู้ ในระหว่างปี บาท	รับชำระคืน ในระหว่างปี บาท	ต้นเงินที่ลูกค้าเป็นหนี้เมื่อต้นปี	
				จำนวนสัญญา	จำนวนเงินบาท
1. เงินกู้ระยะสั้นเพื่อผลิตผลหลักในท้องที่ (ข้าว ข้าวโพค มันสำปะหลัง ถั่ว ผัก กล้วย ฯลฯ)	44,817,790	166,310,035	67,097,708	55,365	144,030,117
2. เงินกู้ระยะสั้นเพื่อการอื่น	7,483,460	28,154,875	12,171,475	10,008	23,466,860
รวมเงินกู้ระยะสั้น	52,301,250	194,464,910	79,269,183	65,373	167,496,977
3. เงินกู้ระยะปานกลาง	59,442,250	185,909,430	39,541,625	60,995	205,810,055
รวมทั้งหมด	111,743,500	380,374,340	118,810,808	126,368	373,307,032

ในปี 2511 ธนาคารให้กู้เงินแก่เกษตรกรโดยตรงรวม 380.4 ล้านบาท เป็นเงินกู้ระยะสั้น 194.5 ล้านบาท (ร้อยละ 51 ของจำนวนรวม) และระยะปานกลาง 185.9 ล้านบาท (ร้อยละ 49 ของจำนวนรวม) เทียบกับในปี 2510 ธนาคารให้กู้เงินแก่เกษตรกรโดยตรงรวม 121.3 ล้านบาท ในปี 2511 จึงเพิ่มขึ้น 259.1 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 214

ตามสถิติในปี 2511 ขนาดส่วนเฉลี่ยของเงินกู้ของลูกค้าผู้กู้คนหนึ่ง ๆ เป็นหน้ต่อ
 ธนาคาร รวมทั้งระยะสั้นและระยะปานกลาง บนสูงสุด^๕ ในระหว่างมิถุนายนและสิงหาคม ขนาด
 ส่วนเฉลี่ยดังกล่าวนี้เป็นจำนวนเงินประมาณ 4,000 บาท

การดำเนินงานเงินกู้จำแนกเป็นรายสาขา ปรากฏในผนวก 3

เงินกู้จำแนกตามวัตถุประสงค์

เงินกู้ระยะสั้นมีรายการจำแนกตามประเภทผลิตภัณฑ์ ในปี 2511 ก็้รวมในปี 2510
 และ 2511 ดังต่อไปนี้

	ในปี 2511		รวมในปี 2510 และ 2511	
	จำนวนเงิน	ร้อยละ	จำนวนเงิน	ร้อยละ
1. การผลิตข้าว	112,398,280 (1,792,200 ไร่)	57.80	145,530,220	57.18
2. การผลิตข้าวโพค	23,587,380 (311,589 ไร่)	12.13	32,173,960	12.64
3. การผลิตฝ้าย	10,266,600 (75,721 ไร่)	5.28	13,305,620	5.23
4. การผลิตมันสำปะหลัง	5,841,000 (34,688 ไร่)	3.00	8,950,050	3.52
5. การผลิตพืชไร่อื่น ๆ เช่น ปอ อ้อย แดง ฝัก ถั่ว ยาสูบ สับปะรด ข้าวฟ่าง มัน กระเทียม และหอม	16,155,670 (131,152 ไร่)	8.31	22,934,570	9.01
6. การเลี้ยงหมู วัว และควาย เพื่อขาย	13,194,360	6.78	16,655,200	6.54
7. การผลิตผลของไม้ยืนต้น เช่น เงาะ ทุเรียน หน่อไม้ ละมุด พุทรา ยางพารา เมียง หม่อน นาคาลโตนค	8,564,720 (8,549 ไร่)	4.40	9,594,780	3.77
8. การผลิต ไข่ เป็ด และไข่	3,554,500	1.83	4,391,270	1.73
9. การผลิตนมวัว	420,000	0.22	420,000	0.16
10. การผลิตอื่น ๆ (การเลี้ยงปลา จับปลา ทะเล และเลี้ยงไหม)	482,400	0.25	571,600	0.22
รวม	194,464,910	100.00	254,527,270	100.00

เงินกู้ระยะปานกลางที่ธนาคารจ่ายแก่เกษตรกร   มีรายการจำแนกตามวัตถุประสงค์

ในปี 2511 กับรวมในปี 2510 และ 2511 ดังต่อไปนี้

	ในปี 2511		รวมในปี 2510 และ 2511	
	จำนวนเงิน	ร้อยละ	จำนวนเงิน	ร้อยละ
1. ซื้อสัตว์ใช้งาน (วัว ควาย และกึ่ง)	45,243,100 (25,654 ตัว)	24.34	67,216,440 (38,572 ตัว)	27.20
2. ค่าระหนี้สินเดิมเกี่ยวกับการเกษตร (ผสมกับเงินทุนของตนเอง) ก. ไถ่ถอนที่ดิน ข. อื่น ๆ	8,971,800 (19,178 ไร่) 23,043,350		15,462,470 (31,006 ไร่) 27,179,625	
3. ซื้อที่ดินการเกษตร (ผสมกับเงินทุนของตนเอง)	32,015,150	17.22	42,642,095	17.26
4. ซื้อสร้างหรือปรับปรุงเครื่องสูบน้ำ และอุปกรณ์เครื่องสูบน้ำ	21,575,550 (37,587 ไร่)	11.61	25,595,750 (45,632 ไร่)	10.36
5. ซื้อสร้างหรือปรับปรุงบ้าน โรงเรือน และสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ เกี่ยวกับการเกษตร	18,751,100 (5,064 เครื่อง)	10.09	24,039,015 (6,597 เครื่อง)	9.73
6. งานปรับปรุงที่ดิน (คันคูลำ ทำนบ ฝ่ายบ่อน้ำ ปรับระดับนา)	16,446,045	8.85	19,209,735	7.77
7. บุกเบิกที่ดิน หรือจัดทำให้ที่ดินใช้ในการเกษตรได้	13,141,385	7.06	17,010,545	6.88
8. ลงทุนในการเลี้ยงสัตว์ (ซื้อวัวและหมูใช้ทำพันธุ์ สร้างคอกหมู)	12,503,605 (50,351 ไร่)	6.73	18,474,695 (78,744 ไร่)	7.48
9. ลงทุนในการทำสวน (ส้ม เงาะ ทุเรียน มะพร้าว มะนาว)	6,478,500	3.48	8,263,900	3.34
10. ซื้อ สร้าง หรือปรับปรุงเครื่องมือขนาดใหญ่และเครื่องจักรกล (อุปกรณ์รถแทรกเตอร์ รถไถ เครื่องสีข้าวโพค)	5,808,775	3.12	7,001,625	2.83
11. ซื้อ สร้าง หรือปรับปรุงอุปกรณ์การขนส่ง (ล้อ เกวียน เรือบรรทุก)	4,629,600	2.49	5,098,670	2.06
12. ซื้อ สร้าง หรือปรับปรุงเรือจับปลา เครื่องยนต์เรือจับปลา เครื่องยนต์บังคับน้ำ-แข็งแช่ปลา และอวน	3,175,110	1.71	4,638,465	1.88
13. ซื้อ สร้าง หรือปรับปรุงอุปกรณ์อื่น ๆ เกี่ยวกับการเกษตร (เครื่องพ่นยา เครื่องรีดยาง สายสูบน้ำ ท่อน้ำ)	873,300	0.47	932,900	0.38
14. ลงทุนขุดบ่อเลี้ยงปลา	2,654,230	1.43	3,380,145	1.37
15. ลงทุนในการเลี้ยงไก่ เป็ด	1,829,450	0.98	2,489,400	1.01
	784,530	0.42	1,113,130	0.45
รวม	185,909,430	100.00	247,106,510	100.00

จะสังเกตได้ว่าเงินกู้ระยะปานกลางที่ธนาคารให้แก่เกษตรกรรวมตั้งแต่แรก คือรวมทั้งในปี 2510 และ 2511 มีส่วนช่วยให้เกษตรกรผู้เป็นลูกค้ามีอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับงานเกษตรเพิ่มขึ้นในรายการที่สำคัญ เช่น สัตว์ใช้งาน 38,572 ตัว เครื่องสูบน้ำ 6,597 เครื่อง และที่ดินเกษตรเพิ่มขึ้นตลอดจนไถ่ถอนที่ดินการเกษตร รวม 155,382 ไร่ เป็นต้น

การชำระคืนเงินกู้ของเกษตรกร

การให้กู้เงินในปี 2511 ส่วนใหญ่กำหนดให้เกษตรกรผู้กู้ชำระคืนเสร็จหรือชำระเงินรายงวดครั้งแรกภายในสิ้นปีพืชผล (crop year) 31 มีนาคม 2512 สำหรับเงินกู้ที่ให้ในปี 2510 ส่วนใหญ่ และเงินกู้ที่ให้ในปี 2511 ส่วนน้อย ซึ่งถึงกำหนดชำระคืนภายใน 2511 จะชัดเจนในหัวข้อนี้

ในปี 2510 และ 2511 การผลิตพืชผลได้รับความเสียหาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลิตข้าว ข้าวโพด และฝ้าย เนื่องจากฝนแล้งและศัตรูพืชรบกวน อย่างไรก็ตาม ลูกค้าผู้กู้ของธนาคารโดยส่วนรวมมีความภักดีต่อธนาคาร ประกอบกับพนักงานสินเชื่อของธนาคารเอาใจใส่ติดตามตรวจสอบการใช้เงินกู้และให้คำแนะนำแก่ลูกค้าผู้กู้ด้วยดี ในปี 2511 บรรดาลูกค้าจึงชำระคืนเงินกู้ได้ในระดับสูงถึงร้อยละ 94 ของจำนวนต้นเงินที่ถึงกำหนดชำระในปีนั้น กล่าวคือเงินกู้ระยะสั้นและระยะปานกลางถึงกำหนดชำระภายในปี 2511 มีจำนวนต้นเงินรวม 99,365,395 บาท เกษตรกรผู้กู้ชำระคืนภายในกำหนดรวม 93,461,890 บาท ส่วนที่ยังชำระไม่ได้เพราะพืชผลได้รับความเสียหาย ธนาคารได้ผ่อนเวลาให้ชำระคืนจากการผลิตในฤดูใหม่ ได้แสดงการชำระคืนเงินกู้ของเกษตรกรเพียง 31 ธันวาคม 2511 ไว้ในรายงานสถานะแห่งเงินกู้ (loan status) ในหน้าถัดไป

สถานะแห่งเงินกู้ของเกษตรกร เพียงวันที่ 31 ธันวาคม 2511

รายการ	เงินกู้ระยะสั้น เพื่อผลิตผลหลัก		เงินกู้ระยะสั้น เพื่อการอื่น		เงินกู้ระยะปานกลาง		รวมทั้งหมด	
	จำนวน สัญญา	จำนวนเงิน	จำนวน สัญญา	จำนวนเงิน	จำนวน สัญญา	จำนวนเงิน	จำนวน สัญญา	จำนวนเงิน
(1) ต้นเงินถึงกำหนด	25,622	59,057,660	5,520	10,812,600	23,037	29,495,135	54,179	99,365,395
(2) ต้นเงินถึงกำหนดซึ่งได้รับชำระ	24,747	56,559,580	5,200	9,913,400	21,630	26,988,910	51,577	93,461,890
(3) ต้นเงินชำระก่อนกำหนด	3,984	10,538,128	853	2,258,075	6,915	12,552,715	11,752	25,348,918
(4) ต้นเงินซึ่งลูกค้าคงเป็นหนี้	55,365	144,030,117	10,008	23,466,860	60,995	205,810,055	126,368	373,307,032
(5) ต้นเงินซึ่งอนุมัติให้ผ่อนเวลา และเงินรายงวดระยะปานกลาง ซึ่งอนุมัติให้ผิดชำระ	829	2,292,170	298	722,070	1,769	1,852,870	2,896	4,867,110
(6) ต้นเงินซึ่งเรียกคืน	109	205,910	105	177,130	250	653,355	464	1,036,395
(7) ร้อยละของ (2) ต่อ (1)		95.77		91.68		91.50		94.05
(8) ร้อยละของ (5) ต่อ (1)		3.88		6.68		6.28		4.89
(9) ร้อยละของ (5) ต่อ (4)		1.59		3.08		0.90		1.30
(10) ร้อยละของ (6) ต่อ (4)		0.14		0.75		0.31		0.27

หมายเหตุ รายการ (3) “ต้นเงินชำระก่อนกำหนด” หมายความว่า เงินกู้หรือเงินรายงวดที่ถึงกำหนดชำระคืน
ในปีต่อ ๆ ไปหลังจากปีรายงาน แต่ได้ชำระจริงทั้งหมดหรือบางส่วนในปีรายงาน

การดำเนินงานเงินกู้ด้านสหกรณ์การเกษตร

ธนาคารทราบว่า ในระยะสองปีที่ผ่านมาทางกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติได้มีการพิจารณาที่จะปรับปรุงสหกรณ์ตลอดมา แต่ยังมีได้ลงมือปรับปรุงหรือขยายสหกรณ์ในระหว่างสองปีนั้น อย่างไรก็ตาม ในสองปีที่ผ่านมาธนาคารได้ดำเนินงานมา แม้ยังไม่มีการปรับปรุงหรือขยายสหกรณ์ ธนาคารก็ได้ให้กู้เงินแก่สหกรณ์การเกษตรโดยเฉพาะอย่างยิ่งสหกรณ์หาทุนและสหกรณ์เครดิตเพื่อผลิตรายเพิ่มขึ้นจากเดิมอีกมาก กล่าวคือ ในปี 2510 ให้กู้เงินแก่สหกรณ์การเกษตรรวม 125.1 ล้านบาท เทียบกับในปี 2509 จำนวนเงิน 78.1 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 47.0 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 60 ในปี 2511 ให้กู้เงินแก่สหกรณ์การเกษตร รวม 135.3 ล้านบาท สูงกว่าในปี 2509 ถึง 57.2 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 73 ทั้งนี้ เพื่อช่วยเหลือให้สหกรณ์สามารถให้กู้เงินแก่สมาชิกได้เพียงพอแก่ความต้องการประกอบอาชีพการเกษตร และเพื่อสหกรณ์ขยายรับเกษตรกรเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้นอีกตามสมควร

ตารางข้างล่างนี้แสดงการดำเนินงานเงินกู้เกี่ยวกับสหกรณ์การเกษตรโดยส่วนรวมใน 2511
(ล้านบาท)

สหกรณ์ผู้กู้	เงินกู้ซึ่ง สหกรณ์ เป็นหนี้ เมื่อต้นปี	เงินกู้ ในระหว่างปี			ชำระหนี้ เงินกู้ใน ระหว่างปี	เงินกู้ซึ่ง สหกรณ์ เป็นหนี้ เมื่อต้นปี
		ต้นเงิน	คอกเบย ทบต้นทุก สามเดือน	รวม		
สหกรณ์หาทุน (9,404 สหกรณ์)	230.03	117.80	21.63	139.43	118.34	251.12
ชุมนุมสหกรณ์หาทุน (2 ชุมนุม)	8.32	5.07	0.77	5.84	3.26	10.90
สหกรณ์เครดิตเพื่อผลิตราย (13 สหกรณ์)	15.18	10.92	0.98	11.90	5.79	21.29
สหกรณ์บำรุงที่ดิน (12 สหกรณ์)	3.53	1.44	0.10	1.54	1.66	3.41
สหกรณ์ชายข้าวและพืชผล (5 สหกรณ์)	2.13	0.10	0.09	0.19	0.08	2.24
รวม	259.19	135.33	23.57	158.90	129.13	288.96

สหกรณ์หาทุนซึ่งเป็นลูกค้าผู้กู้ส่วนใหญ่ของธนาคาร ได้รับเงินกู้จากธนาคารในอัตราดอกเบี้ยร้อยละเก้าต่อปี สหกรณ์ใช้เงินกู้จากธนาคารให้กู้ต่อไปแก่เกษตรกรที่เป็นสมาชิก เพื่อประกอบอาชีพการเกษตร โดยสหกรณ์เรียกดอกเบี้ยในอัตราร้อยละสิบสองต่อปี

ในปี 2511 สหกรณ์หาทุนใช้เงินกู้ซึ่งได้รับจากธนาคาร 117.8 ล้านบาท ให้กู้แก่สมาชิก จำแนกตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

	บาท	เทียบกับยอดเงินให้กู้เป็นร้อยละ
1. เงินกู้ระยะสั้น (ไม่เกิน 12 เดือน) เพื่อค่าจ้างแรงงานและใช้จ่ายอื่น ๆ ในการดำเนินงานเกษตร	<u>5,738,946</u>	<u>4.87</u>
2. เงินกู้ระยะปานกลาง (ไม่เกิน 3 ปี)		
ซื้อวัว ควาย 24,330 ตัว	42,111,492	35.75
บุกเบิกที่ดิน 56,929 ไร่	12,526,710	10.63
ซื้อเครื่องมือขนาดใหญ่ เครื่องสูบน้ำ และอุปกรณ์อื่น ๆ เกี่ยวกับการเกษตร	13,859,680	11.77
สร้างหรือปรับปรุงบ้าน โรงเรียน และสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ เกี่ยวกับการเกษตร	12,008,037	10.19
สร้างหรือปรับปรุงทางน้ำ คันนา และงานปรับปรุงที่ดิน	6,107,019	5.18
พาหนะลำเลียง (เกวียน ล้อ และเรือ)	2,295,898	1.95
ลงทุนเลี้ยงสัตว์ ไก่ เป็ด และปลา	3,517,691	2.99
ลงทุนทำสวน	851,100	0.72
อื่น ๆ	<u>1,585,140</u>	<u>1.35</u>
เงินกู้ระยะปานกลางรวมยอด	<u>94,862,767</u>	<u>80.53</u>
3. เงินกู้ระยะยาว (ไม่เกิน 5 ปี)		
ชำระหนี้สินเดิมเกี่ยวกับการเกษตร	4,940,560	
ไถ่ถอนที่ดิน 8,247 ไร่	<u>3,030,985</u>	
	7,971,545	6.77
ซื้อที่ดินการเกษตร 17,217 ไร่	6,175,425	5.24
อื่น ๆ	<u>153,000</u>	<u>0.13</u>
เงินกู้ระยะยาวรวมยอด	<u>14,299,970</u>	<u>12.14</u>
4. เงินกู้ของสหกรณ์หาทุน เพื่อจ่ายคืนเงินฝากประจำ สมทบทุนกลางของสหกรณ์ สมทบทุนจัดตั้งสหภาพสหกรณ์ ฯลฯ	<u>2,894,611.80</u>	<u>2.46</u>
รวมทั้งหมด	<u><u>117,796,294.80</u></u>	<u><u>100.00</u></u>

ในปี 2511 แม้พืชผลได้รับความเสียหายเนื่องจากฝนทิ้ง สหกรณ์การเกษตรโดย
 ส่วนรวมได้ชำระหนี้เงินกู้แก่ธนาคารเป็นสถิติสูงสุดเมื่อเทียบกับปีก่อน ๆ คือชำระได้รวม 129.1
 ล้านบาท เทียบกับหนี้เงินกู้เมื่อสิ้นปี 2510 44.5 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 44.5
 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 10

กล่าวโดยสรุป ในปี 2511 ธนาคารได้รับชำระคืนเงินจากเกษตรกรและสหกรณ์
 การเกษตร รวม 247.9 ล้านบาท ธนาคารได้ใช้เงินที่ได้รับชำระคืน รวมกับเงินทุนค่าหุ้นที่
 ได้รับเพิ่ม เงินขายลดช่วงตัวสัญญาใช้เงิน และเงินฝาก ให้กู้เงินแก่เกษตรกรและสหกรณ์การ-
 เกษตรในปี 2511 เป็นจำนวนถึง 515.7 ล้านบาท

ฐานะการเงิน และผลของการดำเนินงาน

เงินกองทุน

เมื่อสิ้นปี 2511	ฐานะการเงินกองทุน เทียบกับเมื่อสิ้นปี 2510 ดังนี้	
	31 ธ.ค. 10 บาท	31 ธ.ค. 11 บาท
1. ทุนซึ่งชำระแล้ว		
ก. กระทรวงการคลังถือหุ้น	242,618,600.00	382,618,600.00
ข. สหกรณ์และเอกชนถือหุ้น	6,331,800.00	6,656,900.00
	248,950,400.00	389,275,500.00
2. เงินสำรอง	54,333,000.00	57,033,000.00
3. กำไรสุทธิคงเหลือหลังจาก การจัดสรร	1,097,988.64	1,577,067.57
รวม	<u>304,381,388.64</u>	<u>447,885,567.57</u>

เมื่อ 31 ธันวาคม 2511 ฐานะการเงินกองทุน 447.9 ล้านบาท เทียบกับเมื่อสิ้นปี
 2510 จำนวนเงิน 304.4 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 143.5 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 47 เนื่องจาก
 เหตุข้อใหญ่ คือ เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2511 กระทรวงการคลังขอหุ้นในธนาคารเพิ่มนอก
 140 ล้านบาท จากงบประมาณประจำปี 2512 เมื่อสิ้นปี 2511 กระทรวงการคลังถือหุ้นใน
 ธนาคารรวม 382.6 ล้านบาท สหกรณ์และเอกชนถือรวม 6.7 ล้านบาท รวมทุนซึ่งชำระแล้ว
 389.3 ล้านบาท

เงินฝาก

ตามงบดุล เมื่อ 31 ธันวาคม 2511 มียอดเงินฝาก 122.8 ล้านบาทนั้น เป็นเงินฝากออมทรัพย์และเงินฝากประจำ 99.6 ล้านบาท และเป็นเงินฝากจากธนาคารพาณิชย์ 23.2 ล้านบาท

เงินฝากออมทรัพย์และเงินฝากประจำ ซึ่งมีอยู่เมื่อสิ้นปี 2511 จำนวน 99.6 ล้านบาทนั้น เพิ่มขึ้นจากยอดเมื่อสิ้นปี 2510 อีก 47.2 ล้านบาท ส่วนใหญ่เป็นเงินฝากประจำ

เงินฝากจากธนาคารพาณิชย์ ควรชี้แจงไว้ว่าเงินทุนสำหรับให้กู้ยืมของธนาคารนั้น ได้จากเงินงบประมาณซึ่งสำนักงบประมาณจัดสรร เพื่อกระทรวงการคลังซื้อหุ้นเพิ่มเติมในธนาคารเป็นรายปี การให้กู้เงินเพื่อการเกษตรมีระยะเวลาถึงหนึ่งปีหรือยาวกว่านั้น ก็มีการเสี่ยงทั้งในด้านการผลิตและด้านราคา ธนาคารจึงจำเป็นต้องอาศัยเงินทุนจากงบประมาณเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม จำเป็นต้องจัดหาเงินทุนจากแหล่งอื่น ๆ ด้วย

ในแต่ละปี สาขาทั้งหลายของธนาคารนั้น ได้สอบสวนรับเกษตรกรเป็นลูกค้าเพิ่มขึ้นอีกตั้งแต่ต้นปีเพื่อขยายบริการสินเชื่อแก่เกษตรกรกว้างขวางออกไปตามสมควร เพราะเกษตรกรในท้องที่ต่าง ๆ มีความเรียกร้องต้องการสินเชื่อการเกษตรอยู่มากมาย เมื่อเข้าฤดูฝนเกษตรกรผู้เข้าเป็นลูกค้าของธนาคาร ร้องขอกู้เงินจากธนาคารเป็นจำนวนมากตามความจำเป็นในการเพาะปลูก แต่ธนาคารจะได้รับเงินทุนค่าหุ้นเพิ่มเติมจากงบประมาณประจำปีในราวปลายเดือนตุลาคม ซึ่งฝนฤดูฝน ธนาคารจึงมีความจำเป็นขอความร่วมมือธนาคารพาณิชย์ในการฝากเงินระหว่างธนาคารในอัตราดอกเบี้ยอันสมควร เพื่อธนาคารนั้นใช้ให้กู้เงินแก่เกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรตามความจำเป็นในระหว่างฤดูฝนไปก่อนจนกว่าจะได้รับเงินทุนเพิ่มเติมจากงบประมาณประจำปี ในปี 2511 ธนาคารนั้นได้รับเงินฝากจากธนาคารพาณิชย์เป็นคราว ๆ ตั้งแต่พฤษภาคมเป็นต้นมา ซึ่งได้ใช้ให้กู้เงินแก่เกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรทั้งสิ้น และได้จ่ายคืนเงินฝากส่วนใหญ่แก่ธนาคารพาณิชย์เมื่อสิ้นตุลาคมปีเดียวกัน ส่วนที่ยังมีเงินฝากจากธนาคารพาณิชย์คงเหลืออยู่เมื่อสิ้นปี 2511 อีก 23.2 ล้านบาท ธนาคารนั้นได้จ่ายคืนเสร็จเมื่อวันที่ 6 มกราคม 2512 แล้ว

การร่วมมือของธนาคารพาณิชย์ในเรื่องนี้ เป็นการให้เงินทุนส่วนหนึ่งของธนาคารพาณิชย์ในระยะสั้นให้ผลถึงมือเกษตรกรเพื่อทำการผลิตทางเกษตรได้ทันฤดูกาล โดยผ่านทางธนาคารนั้นซึ่งเป็นผู้อำนวยความสะดวกแก่เกษตรกรอย่างใกล้ชิด การร่วมมือของธนาคารพาณิชย์จึงเป็นการสนับสนุนงานสินเชื่อการเกษตรของชาติเป็นอันมาก

การขายลดช่วงตัวเงินแก่ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตามงบดุล เมื่อ 31 ธันวาคม 2511 มียอดเงินกู้ 134.5 ล้านบาทนั้น เป็นการขายลดช่วงตัวเงินแก่ธนาคารแห่งประเทศไทย 65.8 ล้านบาทซึ่งจะชี้แจงในหัวข้อนี้ อีกส่วนหนึ่งเป็นเงินกู้อื่น ๆ 68.7 ล้านบาทจะชี้แจงในหัวข้อต่อไป

ในประเทศต่าง ๆ ถือกันว่า การที่ธนาคารกลางให้ความสะดวกในการซื้อหรือรับช่วงซื้อลดตัวเงินการเกษตร เป็นแหล่งอันสำคัญมากที่ช่วยเพิ่มเงินทุนระยะสั้นให้แก่สถาบันสินเชื่อการเกษตร เพื่อสามารถขยายงานสินเชื่อการเกษตรให้กว้างขวางออกไปได้ ในปี 2511 แม้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเพิ่งได้ดำเนินงานมาเพียงปีเศษ ธนาคารแห่งประเทศไทยก็ได้พิจารณาให้ความอนุเคราะห์แก่ธนาคารนี้ในการรับช่วงซื้อลดตัวสัญญาใช้เงินอันเนื่องมาจากการผลิตทางกสิกรรม ภายในวงเงิน 80 ล้านบาท ในอัตรามาตรฐานการรับช่วงซื้อลดตัวเงินร้อยละ 7 ต่อปี ถึงกำหนดใช้เงินภายในสิบสองเดือนนับแต่วันรับช่วงซื้อลด

ธนาคารนี้ได้ขายลดช่วงตัวสัญญาใช้เงินอันเนื่องมาจากการผลิตทางกสิกรรม แก่ธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นคราว ๆ ตั้งแต่วันที่ 15 สิงหาคม ถึงวันที่ 16 ธันวาคม 2511 รวมเงิน 74.2 ล้านบาท เพื่อนำมาให้กู้เงินแก่เกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2511 ธนาคารได้ชำระเงินตามตัวสัญญาใช้เงินให้แก่ธนาคารแห่งประเทศไทยส่วนหนึ่งจำนวน 8.4 ล้านบาท ฉะนั้น เมื่อ 31 ธันวาคม 2511 ธนาคารจึงคงเป็นลูกหนี้ธนาคารแห่งประเทศไทย 65.8 ล้านบาทดังกล่าวแล้ว ธนาคารได้ใช้เงินที่ได้รับชำระหนี้จากผู้กู้ของธนาคารไปถ่อนตัวสัญญาใช้เงินดังกล่าวเป็นคราว ๆ ต่อมาจนเสร็จเมื่อวันที่ 11 เมษายน 2512

ความอนุเคราะห์ของธนาคารแห่งประเทศไทยในการรับช่วงซื้อลดตัวสัญญาใช้เงินจากธนาคารนี้ ให้ความสะดวกแก่ธนาคารในการถ่อนตัวสัญญาใช้เงินจากการชำระหนี้ของผู้กู้สุดท้าย จึงเป็นการช่วยเพิ่มเงินทุนระยะสั้นให้ธนาคารดำเนินงานอย่างได้ผลดีที่สุด

เงินกู้อื่น ๆ

เงินกู้ของธนาคารเพื่อการสหกรณ์เดิม ซึ่งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรรับเป็นลูกหนี้ต่อเนืองมาตั้งแต่รับโอนกิจการนั้น มียอดคงเหลือลดลงตามลำดับ เนื่องจาก

ธนาคารได้ชำระคืนเงินกู้ครบถ้วนตามสัญญาตลอดมา เมื่อสิ้นปี 2510 ธนาคารมีหนี้เงินกู้รวม 89.7 ล้านบาท เมื่อสิ้นปี 2511 คงเหลือ 68.7 ล้านบาท ลดลง 21.0 ล้านบาท

สินทรัพย์ทั้งสิ้น

เมื่อสิ้นปี 2511 ธนาคารมีสินทรัพย์ทั้งสิ้น 746,026,737.87 บาท เทียบกับเมื่อสิ้นปี 2510 จำนวนเงิน 473,701,169.91 บาท เพิ่มขึ้น 272,325,567.96 บาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 57 เงินกองทุนที่ดำรงไว้ 447,885,567.57 บาทคงเสนอบ้างต้น เป็นร้อยละ 60 ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น

ยอดสินทรัพย์เมื่อสิ้นปี 2511 จำนวนเงิน 746,026,737.87 บาทนั้น ประกอบด้วย

1. เงินสดและเงินฝากธนาคารอื่น 43,439,751.88 บาท เป็นร้อยละ 5.8 ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น หรือเป็นร้อยละ 43.6 ของเงินฝากที่ธนาคารได้รับจากประชาชน
2. ลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์การเกษตร 295,759,271.30 บาท เมื่อหักสำรองหนี้สูญ 170,735.18 บาท (ประมาณร้อยละ .05) ออกแล้ว คงเหลือตามที่ปรากฏในงบดุล 295,588,536.12 บาท เป็นร้อยละ 39.6 ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น ได้เสนอการดำเนินงานเงินกู้สหกรณ์การเกษตรไว้ในหน้า 10-12 แห่งรายงานนี้
3. ลูกหนี้เงินกู้เกษตรกร 373,307,032 บาท และดอกเบี้ยค้างรับสำหรับเงินกู้เกษตรกร 21,474,211.78 บาท รวม 394,781,243.78 บาท เมื่อหักสำรองหนี้สูญ 1,973,906.23 บาท (ร้อยละ 0.5) ออกแล้ว คงเหลือตามที่ปรากฏในงบดุล 392,807,337.55 บาท เป็นร้อยละ 52.7 ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น ได้เสนอการดำเนินงานเงินกู้เกษตรกรไว้ในหน้า 2-9 แห่งรายงานนี้
4. สินทรัพย์ประจำซึ่งหักค่าเสื่อมราคาแล้วคงเหลือ 10,415,090.46 บาท เพียงร้อยละ 1.4 ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น
5. ส่วนสินทรัพย์อื่น ๆ เช่น ค่าใช้จ่ายซึ่งจ่ายล่วงหน้า ของใช้และเครื่องเขียนแบบพิมพ์คงเหลือ ฯลฯ จำนวนเงิน 3,776,021.86 บาท เป็นร้อยละ 0.5 ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น

รายได้ ค่าใช้จ่าย และกำไรสุทธิ

รายได้ ในปี 2511 ธนาคารมีรายได้รวม 54.6 ล้านบาท เทียบกับในปี 2510 จำนวน 28.5 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 26.1 ล้านบาท หรือร้อยละ 92

รายได้ซึ่งมีส่วนเพิ่มขึ้นมากที่สุดได้แก่ดอกเบี้ยเงินกู้เกษตรกร จาก 5.2 ล้านบาทใน 2510 เป็น 28.6 ล้านบาทใน 2511 คือเพิ่มขึ้น 23.4 ล้านบาท หรือร้อยละ 452 เนื่องจากธนาคารได้ขยายงานให้กู้เงินแก่เกษตรกรโดยตรงเพิ่มขึ้นอีกกว่าสองเท่า รองลงมาได้แก่ดอกเบี้ยเงินกู้สหกรณ์การเกษตร จาก 18.7 ล้านบาทใน 2510 เป็น 23.4 ล้านบาทใน 2511 คือเพิ่มขึ้น 4.7 ล้านบาท หรือร้อยละ 25 ทั้งนี้ นอกจากเป็นเพราะธนาคารให้กู้เงินแก่สหกรณ์การเกษตรเพิ่มขึ้นแล้ว ยังเป็นเพราะในปี 2511 ธนาคารได้ดอกเบี้ยในอัตราร้อยละเก้าเต็มปี (ในปี 2510 ธนาคารเพิ่มอัตรดอกเบี้ยจากร้อยละเจ็ดเป็นร้อยละเก้าตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม ของปีนั้น)

ค่าใช้จ่าย ในปี 2511 ธนาคารมีค่าใช้จ่ายรวม 35.1 ล้านบาท เทียบกับในปี 2510 จำนวน 19.0 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 16.1 ล้านบาทหรือร้อยละ 85 ในส่วนสำนักงานใหญ่เพิ่มจาก 11.9 ล้านบาท เป็น 13.4 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเพียง 1.5 ล้านบาทหรือร้อยละ 13 ในส่วนสาขาเพิ่มจาก 7.1 ล้านบาท เป็น 21.7 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 14.6 ล้านบาทหรือร้อยละ 206 ทั้งนี้ เป็นไปตามความจำเป็นในการขยายงานซึ่งขยายในค้ำสาขามากที่สุด

ค่าใช้จ่ายซึ่งมีส่วนเพิ่มมากที่สุดได้แก่เงินเดือนค่าจ้างและประโยชน์เพิ่มสำหรับพนักงานและลูกจ้าง จาก 6.7 ล้านบาทใน 2510 เป็น 12.6 ล้านบาทใน 2511 คือเพิ่มขึ้น 5.9 ล้านบาท ส่วนใหญ่เพิ่มขึ้นในสาขาต่าง ๆ ถึง 5.3 ล้านบาท เพราะในปี 2511 ธนาคารได้บรรจุพนักงานและลูกจ้างประจำสาขาเพิ่มขึ้นเพื่อการขยายงานของสาขาเดิม 15 สาขา และเพื่อการเริ่มงานของสาขาใหม่อีก 10 สาขาด้วย ทั้งนี้ เพราะการดำเนินงานสินเชื่อการเกษตรเกี่ยวกับเกษตรกรโดยตรง ต้องใช้พนักงานสินเชื่อแยกกันออกไปปฏิบัติงานในท้องที่มากหลายท้องที่ มิใช่เพียงแต่รวมกันปฏิบัติงานอยู่ภายในสำนักงานสาขา ส่วนที่เพิ่มขึ้นในสำนักงานใหญ่มีเพียงเล็กน้อยคือ 0.6 ล้านบาทเท่านั้น

ค่าใช้จ่ายซึ่งมีส่วนเพิ่มขึ้นอย่างน่าสังเกตอีกรายการหนึ่ง ได้แก่ดอกเบี้ยเงินกู้และดอกเบี้ยเงินฝาก จาก 6.6 ล้านบาทใน 2510 เป็น 12.5 ล้านบาทใน 2511 คือเพิ่มขึ้น 5.9 ล้านบาทหรือร้อยละ 89 ทั้งนี้ เนื่องจากความจำเป็นที่ธนาคารต้องหาเงินทุนเพิ่มเติม เช่น การขายลดช่วงตั๋วเงินแก่ธนาคารแห่งประเทศไทย และการขอความร่วมมือในเรื่องเงินฝากจากธนาคารพาณิชย์ ซึ่งต้องจ่ายส่วนลดหรือดอกเบี้ยตามสมควร

กำไรสุทธิ ธนาคารมีกำไรสุทธิประจำปี 2511 จำนวน 19.4 ล้านบาท เทียบกับ
ปี 2510 จำนวน 9.4 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 10.0 ล้านบาท หรือร้อยละ 106

กำไรสุทธิประจำปี 2511 มีรายการดังนี้

	ล้านบาท
กำไรของสำนักงานใหญ่	11.7
กำไรของสาขาเดิมกับหนึ่งสาขาใหม่	<u>9.7</u>
รวม	21.4
หักขาดทุนของเก้าสาขาใหม่	<u>2.0</u>
กำไรสุทธิของธนาคาร	<u>19.4</u>

กำไรสุทธิส่วนใหญ่มาจากการดำเนินงานของสำนักงานใหญ่เกี่ยวกับเงินกู้สหกรณ์การ
เกษตรมีจำนวน 11.7 ล้านบาท สาขาเดิมสิบห้าสาขาซึ่งดำเนินงานให้กู้เงินแก่เกษตรกรตั้งแต่ปี
2510 ทุกสาขามีกำไรสุทธิใน 2511 รวม 9.6 ล้านบาท ในบรรดาสาขานิวสิบสาขาซึ่งดำเนินงาน
ในปี 2511 มีสาขาเดียวคือสาขานครสวรรค์ได้กำไร 47,301 บาท (มีลูกค้าผู้กู้ 3,674 คน
สาขาให้กู้เงินในระหว่างปี 14.1 ล้านบาท) ส่วนสาขาใหม่อีกเก้าสาขายังมีขนาดธุรกิจไม่เพียงพอ
ขาดทุนรวม 2.0 ล้านบาท ตั้งแต่ปี 2512 สาขาเหล่านี้จะมีขนาดธุรกิจเพียงพอที่จะมีกำไรสุทธิ
ตามสมควร

งบดุล บัญชีกำไรและขาดทุน

ที่ประชุมใหญ่สามัญ ครั้งที่ 2 วันที่ 29 เมษายน 2511 ได้ลงมติตั้งสำนักงานคณะ
กรรมการตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้สอบบัญชีของธนาคารประจำปี 2511

ขอเสนองบดุล บัญชีกำไรและขาดทุนของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การ
เกษตรประจำปี 2511 ซึ่งผู้สอบบัญชีได้รับรองแล้ว ไว้ในหน้า 19-21 ต่อไปนี้

ได้เสนอรายงานการตรวจบัญชีของผู้สอบบัญชีไว้หน้า 23-25 ด้วย

ที่ประชุมใหญ่สามัญ ครั้งที่ 3 วันจันทร์ที่ 28 เมษายน 2512 ได้อนุมัติงบดุล บัญชี
กำไรและขาดทุนของธนาคารประจำปี 2511 แล้ว

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

งบ

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2511

31 ธันวาคม 2511   31 ธันวาคม 2510

		หนี้สิน					
1,000,000,000	—	ทุนที่กำหนดตามกฎหมาย 10,000,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาท	1,000,000,000	—			
		ทุนที่ชำระแล้ว					
248,950,400	—	3,892,755 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาท	389,275,500	—			
54,333,000	—	สำรอง	57,033,000	—			
10,532,814	57	บัญชีกำไรขาดทุน	21,015,175	47	467,323,675	47	
52,393,407	53	เงินฝาก			122,768,278	55	
89,703,798	14	เงินกู้			134,513,855	15	
17,787,749	67	ปณิกณะ			21,420,928	70	
473,701,169	91				746,026,737	87	

		สินทรัพย์					
85,924,629	07	เงินสดในมือและเงินฝากธนาคารอื่น			43,439,751	88	
		เงินให้กู้					
265,179,106	23	ลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์การเกษตร (หักสำรองหนี้สูญแล้ว)	295,588,536	12			
115,798,177	21	ลูกหนี้เงินกู้เกษตรกร (หักสำรองหนี้สูญแล้ว)	392,807,337	55	688,395,873	67	
5,804,904	64	สินทรัพย์ประจำ (หักค่าเสื่อมราคาแล้ว)			10,415,090	46	
994,352	76	อื่น ๆ			3,776,021	86	
473,701,169	91				746,026,737	87	

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

บัญชีกำไรขาดทุน

สำหรับปีสิ้นสุดเพียงวันที่ 31 ธันวาคม 2511

31 ธันวาคม 2510

31 ธันวาคม 2511

4,447,082	14	ดอกเบี้ยเงินกู้	4,549,723	35
2,170,798	53	ดอกเบี้ยเงินฝาก	7,968,099	89
5,386,871	37	เงินเคียนและค่าจ้าง	10,145,504	24
1,320,913	92	ประโยชน์เพิ่มสำหรับผู้ปฏิบัติงาน	2,457,789	12
822,564	45	ค่าพาหนะและเบี้ยเลี้ยงเดินทาง	1,380,881	66
204,600	—	ค่าเบี้ยประชุมกรรมการ	207,000	—
2,301,862	44	ค่าใช้จ่ายทั่วไป	4,025,912	24
500,000	—	ค่าใช้จ่ายออกให้กระทรวงพัฒนาการ ฯ ในการเร่งรัดหนี้เงินกู้	500,000	—
1,284,139	33	ค่าเสื่อมราคา	2,501,200	21
608,432	42	สำรองหนี้สูญ	1,421,581	77
9,434,825	93	กำไรสุทธิ	19,438,107	90
28,482,090	53		54,595,800	38

18,698,727	60	ดอกเบี้ยเงินให้สหกรณ์กู้	23,380,894	83
5,182,796	26	ดอกเบี้ยเงินให้เกษตรกรกู้	28,625,688	61
4,536,399	83	ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร	2,462,398	17
—	—	กำไรจากการจำหน่ายทรัพย์สิน	13,335	01
64,166	84	รายได้เบ็ดเตล็ด	113,483	76
28,482,090	53		54,595,800	38

รายงานการตรวจบัญชี
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
ประจำปี 2511

สำนักงานคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินได้ตรวจสอบบัญชีธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร งวด 1 ปี ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2511 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2511 เสร็จแล้ว ขอเสนอข้อสังเกตประกอบงบดุลดังต่อไปนี้ :—

1. **ขอบเขตการตรวจ** ตรวจสอบหลักฐานการรับจ่ายเงินและสลีป กับบัญชีต่าง ๆ สิ้นทรัพย์ประจำ ลูกหนี้ เจ้าหนี้ และบัญชีอื่น ๆ ถัดตามยอดในบัญชีและตามรายละเอียดที่เจ้าหน้าที่รับรอง พัดคุดงเหลือถัดตามรายงานการสำรวจ เงินสดคงเหลือของสำนักงานใหญ่เมื่อวันที่สิ้นสุดงวด ได้ตรวจนับและสอบยอดกับบัญชีเงินฝากธนาคารตรวจสอบกับบัญชีกระแสของธนาคาร การตรวจสอบเกี่ยวกับลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์การเกษตรใช้วิธีการทดสอบ สำหรับสาขาต่าง ๆ ทั้ง 25 สาขา ในการตรวจสอบถัดตามรายงานสรุปของธนาคาร ซึ่งเจ้าหน้าที่รับรองและได้ทดสอบกับรายงานของสาขาประกอบด้วย

2. **ทุนที่ชำระแล้ว** ทุนที่ชำระแล้วมียอดยกมาจากงวดก่อน 248,950,400 บาท งวดนี้กระทรวงการคลังขอหุ้นเพิ่มเติมอีก 140,000,000 บาท และสหกรณ์ต่าง ๆ 325,100 บาท รวมเป็นหุ้นที่จำหน่ายได้และชำระเต็มมูลค่าแล้ว 389,275,500 บาท จำแนกส่วนของผู้ออหุ้นได้ ดังนี้ :—

กระทรวงการคลัง	3,826,186	หุ้น	มูลค่าหุ้นละ 100 บาท	382,618,600 บาท
สหกรณ์ต่าง ๆ	66,519	หุ้น	„ 100 „	6,651,900 „
เอกชน	50	หุ้น	„ 100 „	5,000 „
รวม	<u>3,892,755</u>	<u>หุ้น</u>		<u>389,275,500</u> บาท

3. การให้กู้เงิน

3.1 ด้านสหกรณ์การเกษตร ลูกค้าส่วนใหญ่ของธนาคาร ฯ ได้แก่สหกรณ์หาทุน นอกจากนกมสหกรณ์การเกษตรอื่น ๆ อีกบ้าง เช่น สหกรณ์เครดิตเพื่อผลิตภัณฑ์ และสหกรณ์บำรุงที่ดิน เป็นต้น การให้กู้เงินแก่สหกรณ์หาทุน ธนาคาร ฯ คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 9 ต่อปี งดเว้นธนาคาร ฯ ได้ให้เงินกู้ 135.3 ล้านบาท และได้รับชำระหนี้ในระหว่างปี 129.1 ล้านบาท สำหรับดอกเบี้ยเงินกู้วงเงินเป็นเงินทงสน 23.4 ล้านบาท เมื่อวันสิ้นงวดมียอดเงินกู้ค้างทงสน 295.7 ล้านบาท ลูกหนี้เงินกู้สหกรณ์การเกษตรธนาคาร ฯ ตั้งสำรองหนี้สูญในอัตรา .01% ของยอดหนี้ค้างเมื่อวันสิ้นงวดสะสมไว้ทุกปี มียอดยกมาจากงวดก่อน 141,159.25 บาท ตั้งเพิ่มในงวด 29,575.93 บาท รวมเป็นสำรองหนี้สูญสิ้นงวด 170,735.18 บาท เมื่อนำไปหักจากยอดเงินกู้ที่ค้างดังกล่าวข้างต้นแล้วคงเหลือเป็นยอดเงินกู้ที่ค้างตามที่ปรากฏในงบดุล 295,588,536.12 บาท

3.2 ด้านเกษตรกร ธนาคาร ฯ ได้ตั้งสาขาในต่างจังหวัดขึ้นดำเนินงานเกี่ยวกับเงินกู้เกษตรกรโดยตรง ปี 2509 ตั้ง 5 สาขา ปี 2510 ตั้ง 10 สาขา ปี 2511 ตั้งเพิ่มอีก 10 สาขา รวมเป็น 25 สาขา ยอดเงินกู้ยกมาจากงวดก่อน 116.3 ล้านบาท จำแนกเป็นเงินกู้ 111.7 ล้านบาท ดอกเบี้ยค้างรับ 4.6 ล้านบาท ธนาคาร ฯ ได้จ่ายเงินให้กู้ในงวดนี้เป็นเงิน 380.4 ล้านบาท คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 12 บาทต่อปี เป็นดอกเบี้ยในงวด 28.6 ล้านบาท ได้รับชำระคืนเงินกู้ 118.8 ล้านบาท ดอกเบี้ย 11.8 ล้านบาท คงค้างเมื่อสิ้นงวด 394,781,243.78 บาท จำแนกเป็นเงินกู้ 373,307,032 บาท ดอกเบี้ยค้างรับ 21,474,211.78 บาท เมื่อหักสำรองหนี้สูญ .50 % ของหนี้คงค้าง 1,973,906.23 บาท คงเหลือตามที่ปรากฏในงบดุล 392,807,337.55 บาท

4. การขายลดช่วงตั๋วสัญญาใช้เงิน ธนาคาร ฯ ได้ขายลดช่วงตั๋วสัญญาใช้เงินอันเนื่องมาจากการผลิตทางกลกรรมแก่ธนาคารแห่งประเทศไทย ตั้งแต่วันที่ 15 สิงหาคม ถึงวันที่ 16 ธันวาคม 2511 รวม 74,231,300 บาท เพื่อนำเงินมาให้สหกรณ์การเกษตรและเกษตรกรกู้ธนาคาร ฯ ได้ชำระเงินตามตั๋วสัญญาใช้เงินแก่ธนาคารแห่งประเทศไทยเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2511 เงิน 8,457,200 บาท คงค้างเมื่อสิ้นงวด 65,774,100 บาท ซึ่งจะถึงกำหนดชำระวันที่ 15 เมษายน 2512 ในงบดุลแสดงรวมไว้ในยอดเงินกู้

5. ผลการดำเนินงาน ปรากฏว่าวงวนธนาคาร ฯ มีกำไรสุทธิ 19,438,107.90 บาท (สำนักงานใหญ่มีกำไรสุทธิ 11,711,133.76 บาท สาขา มีกำไรสุทธิ 7,726,974.14 บาท) สำหรับสำนักงานใหญ่สาเหตุที่กำไรสุทธิสูงกว่าวงวนก่อน เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยเงินกู้สหกรณ์การเกษตรที่เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 7 ต่อปี เป็นร้อยละ 9 ต่อปี ธนาคาร ฯ ได้ดอกเบี้ยในอัตราใหม่เต็มทั้งปีในวงวนนี้ แต่ในวงวนก่อนธนาคารเริ่มเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเมื่อ 1 กรกฎาคม 2510 สาเหตุนอกจากนี้ก็คือการไม่คิดดอกเบี้ยให้แก่เงินส่งชำระเกินของสหกรณ์การเกษตร และมีการจ่ายเงินให้กู้ตามสหกรณ์การเกษตรสูงกว่าวงวนก่อน ทำให้มีรายได้ดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นด้วย ส่วนสาขาต่าง ๆ ปรากฏว่าการดำเนินงานมีกำไรสุทธิ 16 สาขา เงิน 9,690,138.54 บาท เนื่องจากสาขาดำเนินงานเต็มปีและจ่ายเงินให้กู้จำนวนมาก ส่วนอีก 9 สาขาขาดทุนสุทธิ 1,963,164.40 บาท เนื่องจากดำเนินงานไม่เต็มปีและมีการจ่ายเงินให้กู้แต่ละสาขาเฉลี่ยแล้วไม่เกิน 10 ล้านบาท เมื่อหักกลบลบกันทุกสาขาแล้วคงมีกำไรสุทธิ 7.7 ล้านบาท

อนึ่ง กำไรสุทธิจำนวน 19,438,107.90 บาทนั้น ได้รวมกำไรจากการจำหน่ายทรัพย์สิน 13,335.01 บาท ซึ่งมีมติคณะรัฐมนตรีห้ามนำมาคำนวณในการแบ่งโบนัส

สุดาพันธุ์ จงเกษม

(ม.ร.ว. สุดาพันธุ์ จงเกษม)

กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

สำนักงานคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

17 เมษายน 2512

การจัดสรรกำไรสุทธิ

ที่ประชุมใหญ่สามัญครั้งที่ 3 วันจันทร์ที่ 28 เมษายน 2512 ได้พิจารณาอนุมัติการจัดสรรกำไรสุทธิของธนาคารประจำปี 2511 ตามที่คณะกรรมการเสนอ ดังต่อไปนี้

	บาท
กำไรสุทธิประจำปี 2511	19,438,107.90
กำไรสะสมยกมา	<u>1,577,067.57</u>
รวม	<u><u>21,015,175.47</u></u>

จัดสรรดังต่อไปนี้	บาท
1. โบนัสกรรมการ (ไม่เกินร้อยละ 3 ของกำไรสุทธิประจำปี)	582,743.00
2. โบนัสพนักงานและลูกจ้าง (ไม่เกินร้อยละ 7 ของกำไรสุทธิประจำปี)	1,359,734.00
3. บัญชีกำไรสะสม	<u>19,072,698.47</u>
รวม	<u><u>21,015,175.47</u></u>

การที่ไม่จัดสรรกำไรเป็นเงินปันผล แต่หากนำเข้าบัญชีกำไรสะสมไว้เพื่อธนาคารสะสมไว้เป็นเงินทุนสำหรับให้กู้แก่สหกรณ์การเกษตรและเกษตรกรได้มากขึ้น

การจัดสรรกำไรดังกล่าวนี้ ได้รับอนุมัติของกระทรวงการคลังและของคณะรัฐมนตรี
 ทว้ยแล้ว

นโยบายของธนาคารและแผนงานที่จะจัดทำในปี 2512

ในปี 2512 ธนาคารจะตั้งสาขาประจำจังหวัดขึ้นใหม่อีก 10 สาขา ในภาคพัฒนาต่าง ๆ เพื่อดำเนินงานให้กู้เงินแก่เกษตรกรโดยตรงในจังหวัดต่อไปนี้ (1) ลำปาง (2) พิจิตร (3) พิษณุโลก (4) เลย (5) สุรินทร์ (6) กาฬสินธุ์ (7) ประจวบคีรีขันธ์ (8) สุราษฎร์ธานี (9) สงขลา และ (10) อ่างทอง การตั้งสาขาดังกล่าว จะดำเนินการตั้งแต่เมษายน 2512

ฉะนั้น ในปี 2512 ธนาคารจะมีสาขาประจำจังหวัด 35 สาขาในภาคพัฒนาต่าง ๆ ดำเนินงานให้กู้เงินแก่เกษตรกรในท้องที่โดยตรง ดังต่อไปนี้

ภาคพัฒนา	จังหวัด
เหนือ	1. เชียงราย
	2. เพชรบูรณ์
	3. แพร่
	4. สุโขทัย
	5. เชียงใหม่
	6. นครสวรรค์
	7. ลำปาง
	8. พิจิตร
	9. พิษณุโลก
ตะวันออกเฉียงเหนือ	10. อุดรธานี
	11. ขอนแก่น
	12. ชัยภูมิ
	13. ร้อยเอ็ด
	14. นครราชสีมา
	15. เลย
	16. สุรินทร์
	17. กาฬสินธุ์

ภาคพัฒนา	จังหวัด
ตะวันออก	18. ปราจีนบุรี
	19. ระยอง
	20. ฉะเชิงเทรา
ตะวันตก	21. เพชรบุรี
	22. สุพรรณบุรี
	23. นครปฐม
	24. ประจวบคีรีขันธ์
ใต้	25. นครศรีธรรมราช
	26. ปัตตานี
	27. ชุมพร
	28. สุราษฎร์ธานี
	29. สงขลา
กลาง	30. พระนครศรีอยุธยา
	31. สระบุรี
	32. ลพบุรี
	33. ชัยนาท
	34. นนทบุรี
	35. อ่างทอง

คาดว่า เมื่อถึงสิ้นเดือนกันยายน 2512 ทั้งสามสาขาจะให้บริการสินเชื่อแก่เกษตรกรโดยตรงได้ประมาณ 190,000 ครัวเรือน

ในการดำเนินงานสินเชื่อการเกษตรเกี่ยวกับเกษตรกรโดยตรง ธนาคารจะเพิ่มการแนะนำวิชาการเกษตรในหมู่ลูกค้าผู้กู้ให้มากกว่าที่แล้วมา ทั้งนี้ โดยร่วมมือกับส่วนราชการส่งเสริมการเกษตรอย่างใกล้ชิด

ในด้านสหกรณ์การเกษตร ธนาคารจะให้กู้เงินเพิ่มเติมแก่สหกรณ์หาทุนและสหกรณ์เครดิตเพื่อผลิตราย เพื่อสหกรณ์ดังกล่าวสามารถให้กู้เงินแก่สมาชิกได้เพียงพอแก่ความจำเป็น

ในการประกอบอาชีพการเกษตร และเพื่อขยายรับเกษตรกรเข้าเป็นสมาชิกเพิ่มเติมอีกตามสมควร ในปี 2512 นี้ กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติเริ่มงานควบสหกรณ์หาทุนเข้ากันเพื่อดำเนินงานตามแบบแผนสหกรณ์เครดิตเพื่อผลิตรายการ ธนาคารได้พิจารณาเห็นว่า การปรับปรุงสหกรณ์ดังกล่าว จะได้ผลดีในประการที่สหกรณ์ซึ่งควบเข้ากันจะมีขนาดธุรกิจเพียงพอ และมีการจัดการที่สามารถ ดำเนินงานสินเชื่อโดยมีประสิทธิภาพดีกว่าเดิม ธนาคารจะพิจารณาให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่สหกรณ์ที่ควบเข้ากันนั้นด้วยดี นอกจากนั้น ในปี 2512 ธนาคารจะขยายการให้กู้เงินแก่สหกรณ์บำรุงที่ดินตามสมควร อนึ่ง เมื่อกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติจัดสหกรณ์อเนกประสงค์ และจัดสหกรณ์ช่วยเหลือเกษตรกรมาจำหน่ายแก่สมาชิกกับขายผลผลิตผลการเกษตรของสมาชิกชน ในรายที่ธนาคารพิจารณาเห็นว่า จะดำเนินงานได้ด้วยความมั่นคงตามสมควร ก็จะพิจารณาให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่สหกรณ์ เช่นนั้นต่อไปด้วย

ควรกล่าวไว้ด้วยว่า ตามแผนงานสินเชื่อการเกษตร 2509 - 2514 ซึ่งคณะรัฐมนตรี ลงมติเห็นชอบในหลักการเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2509 (ก่อนตั้งธนาคารนี้) กำหนดไว้ว่า ถึง สิ้นปี 2512 ธนาคารจะอำนวยความสะดวกบริการสินเชื่อแก่เกษตรกรโดยตรงได้ประมาณ 51,200 ครัวเรือน อย่างไรก็ดี ตามรายงานนี้แสดงว่าธนาคารได้พยายามขยายบริการสินเชื่อการเกษตรด้านเกษตรกร โดยตรงออกไปอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว เพราะเกษตรกรในท้องที่ต่าง ๆ มีความเรียกร้องต้องการ สินเชื่อการเกษตรอย่างหนาแน่น เมื่อถึงสิ้นเดือนกันยายน 2512 นี้ ธนาคารจะอำนวยความสะดวกบริการสินเชื่อการเกษตรแก่เกษตรกรโดยตรงได้ประมาณ 190,000 ครัวเรือน มากกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ตามแผนงานสินเชื่อการเกษตรเกือบสี่เท่า นอกจากนี้ธนาคารจะต้องให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่สหกรณ์การเกษตรเพิ่มขึ้นอีก เพื่อสนับสนุนงานสหกรณ์ให้สามารถอำนวยความสะดวกแก่เกษตรกร ที่เป็นสมาชิกโดยได้ผลดีกว่าเดิม ธนาคารจะต้องมีทุนดำเนินงานเพิ่มขึ้นอีกมาก จึงควรได้รับ จัดสรรงบประมาณเพิ่มทุนข้อหุ้ในธนาคารนี้ในแต่ละปีมากกว่าปีที่แล้ว นอกจากงบประมาณเพิ่มทุน ธนาคารจะหาเงินทุนเพิ่มเติมจากแหล่งอื่น ๆ คือ ขอความช่วยเหลือธนาคารแห่งประเทศไทยในการรับช่วงขอลดค่างวดสัญญาใช้เงินอันเนื่องมาจากการผลิตทางกสิกรรม ขอความร่วมมือ ธนาคารพาณิชย์ในการฝากเงินระหว่างธนาคาร นอกจากนี้ธนาคารจะพยายามออกหุ้นกู้เป็นงวด ๆ โดยขอให้กระทรวงการคลังค้ำประกัน

ผนวก 1

ท้องที่ดำเนินงานของสาขา 2511 (ยี่สิบห้าสาขา)

ใน 2511 สาขา 25 สาขาซึ่งธนาคารได้ตั้งขึ้นประจำจังหวัดในภาคพัฒนาต่าง ๆ ดำเนินงานให้กู้เงินแก่เกษตรกรโดยตรงในท้องที่ ดังต่อไปนี้

ภาคเหนือ

1. สาขาเชียงราย อำเภอเมืองเชียงราย แม่จัน เชียงแสน แม่สาย เทิง เชียงของ และเชียงคำ รวม 7 อำเภอ
2. สาขาเพชรบูรณ์ อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ วิเชียรบุรี หนองไผ่ หล่มสัก หล่มเก่า และชนแดน รวม 6 อำเภอ
3. สาขาแพร่ อำเภอเมืองแพร่ ร้องกวาง สูงเม่น สอง เตนชัย และอำเภอเมืองน่าน กับสา (จังหวัดน่าน) รวม 7 อำเภอ
4. สาขาสุโขทัย อำเภอเมืองสุโขทัย ศรีสำโรง สวรรคโลก ศรีสัชนาลัย ท่งเสลี่ยม กงไกรลาส และศรีมาศ รวม 7 อำเภอ
5. สาขานครสวรรค์ อำเภอเมืองนครสวรรค์ ท่าตะโก ชุมแสง ลาดยาว บรรพตพิสัย และโกรกพระ รวม 6 อำเภอ
6. สาขาเชียงใหม่ อำเภอสันป่าตอง แม่แตง แม่ริม จอมทอง ดอยสะเก็ด สารภี และสันทราย รวม 7 อำเภอ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

7. สาขาอุดรธานี อำเภอเมืองอุดรธานี หนองหาน บ้านผือ กุมภวาปี หนองบัวลำภู และอำเภอเมืองหนองคาย โพนพิสัย กับท่าบ่อ (จังหวัดหนองคาย) และวานรนิวาส วาริชภูมิ กับอากาศอำนวย (จังหวัดสกลนคร) รวม 11 อำเภอ

8. สาขาชัยภูมิ
(ดำเนินงานตั้งแต่ พ.ค. 10)
อำเภอเมืองชัยภูมิ บ้านเขว้า จตุรัส เกษตรสมบูรณ์
ภูเขียว คอนสวรรค์ บ้านหันจณรงค์ แก้งคล้อ และ
กิ่งอำเภอบ้านแท่น รวม 8 อำเภอ กับ 1 กิ่ง
9. สาขาขอนแก่น
(ดำเนินงานตั้งแต่ พ.ค. 10)
อำเภอเมืองขอนแก่น บ้านไผ่ ชนบท ภูเวียง มัญจาคีรี
น้ำพอง กระนวน ชุมแพ และหนองเรือ รวม 9 อำเภอ
10. สาขานครราชสีมา
(ดำเนินงานตั้งแต่ เม.ย. 11)
อำเภอเมืองนครราชสีมา พิมาย สีคิ้ว ขามทะเลสอ บึงคงชัย
และสูงเนิน รวม 6 อำเภอ
11. สาขาร้อยเอ็ด
(ดำเนินงานตั้งแต่ เม.ย. 11)
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด เสดภูมิ โพนทอง วัชบุรี และอำเภอ
กุฉินารายณ์ (จังหวัดกาฬสินธุ์) รวม 5 อำเภอ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

12. สาขาปราจีนบุรี
(ดำเนินงานตั้งแต่ พ.ค. 10)
อำเภอเมืองปราจีนบุรี ศรีมหาโพธิ วัฒนานคร กบินทร์บุรี
อรัญประเทศ สระแก้ว ประจันตคาม บ้านสร้าง และ
อำเภอปากพลี (จังหวัดนครนายก) รวม 9 อำเภอ
13. สาขาระยอง
(ดำเนินงานตั้งแต่ พ.ค. 10)
อำเภอเมืองระยอง บ้านค่าย แกลง และอำเภอเมืองจันทบุรี
ท่าใหม่ มะขาม ชลบุรี กับแหลมสิงห์ (จังหวัดจันทบุรี)
รวม 8 อำเภอ
14. สาขาฉะเชิงเทรา
(ดำเนินงานตั้งแต่ พ.ค. 11)
อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา บางปะกง บ้านโพธิ์ บางน้ำเปรี้ยว
บางคล้า และอำเภอมันบุรี (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา) รวม 6 อำเภอ

ภาคตะวันออก

15. สาขาเพชรบุรี
(ดำเนินงานตั้งแต่ ม.ค. 10)
อำเภอเมืองเพชรบุรี บ้านลาด ชะอำ ท่าช้าง บ้านแหลม
เขาย้อย และอำเภอเมืองราชบุรี โพธาราม บางแพ
กับดำเนินสะดวก (จังหวัดราชบุรี) รวม 10 อำเภอ

16. สาขาสุพรรณบุรี
(ดำเนินงานตั้งแต่ พ.ศ. 10)

อำเภอเมืองสุพรรณบุรี ศรีประจันต์ ตอนเจดีย์ บางปลาม้า
อู่ทอง สามชุก และเดิมบางนางบวช รวม 7 อำเภอ

17. สาขานครปฐม
(ดำเนินงานตั้งแต่ พ.ศ. 11)

อำเภอเมืองนครปฐม นครชัยศรี สามพราน บางเลน
กำแพงแสน และอำเภอกระทุ่มแบน กับบ้านแพ้ว (จังหวัด
สมุทรสาคร) และอำเภอบ้านโป่ง (จังหวัดราชบุรี)
รวม 8 อำเภอ

ภาคใต้

18. สาขาปัตตานี
(ดำเนินงานตั้งแต่ พ.ศ. 10)

อำเภอเมืองปัตตานี โคกโพธิ์ ยะรัง ปะนาเระ ยะหริ่ง
หนองจิก มายอ และสายบุรี รวม 8 อำเภอ

19. สาขานครศรีธรรมราช
(ดำเนินงานตั้งแต่ พ.ศ. 10)

อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ปากพนัง หัวไทร เขียวใหญ่
ลานสกา ท่าศาลา และร่อนพิบูลย์ รวม 7 อำเภอ

20. สาขาชุมพร
(ดำเนินงานตั้งแต่ เม.ย. 11)

อำเภอเมืองชุมพร หลังสวน สวี ท่าแซะ ปะทิว และ
อำเภอบางสะพาน กับทับสะแก (จังหวัดประจวบคีรีขันธ์)
รวม 7 อำเภอ

ภาคกลาง

21. สาขาพระนครศรีอยุธยา
(ดำเนินงานตั้งแต่ ม.ค. 10)

อำเภอพระนครศรีอยุธยา ภาชี อุทัย บางปะอิน ท่าเรือ
วังน้อย นครหลวง ลาดบัวหลวง เสนา และอำเภอ
เมืองอ่างทอง (จังหวัดอ่างทอง) รวม 10 อำเภอ

22. สาขาสระบุรี
(ดำเนินงานตั้งแต่ พ.ศ. 10)

อำเภอเมืองสระบุรี หนองแซง หนองแค เสาไห้ วิหารแดง
บ้านหมอ แก่งคอย พระพุทธบาท และอำเภอเมืองลพบุรี
กับพัฒนานิคม (จังหวัดลพบุรี) รวม 10 อำเภอ

23. สาขาลพบุรี
(ดำเนินงานตั้งแต่ เม.ย. 11)

อำเภอเมืองลพบุรี โคกสำโรง ชัยบาดาล บ้านหมี่ ท่าวัง
และอำเภอเมืองสิงห์บุรี (จังหวัดสิงห์บุรี) รวม 6 อำเภอ

24. สาขาขัยนาท
(ดำเนินงานตั้งแต่ เม.ย. 11) อำเภอเมืองขัยนาท สรรพยา สรรคบุรี หันคา วัดสิงห์
มโนรมย์ และอำเภอเมืองอุทัยธานี (จังหวัดอุทัยธานี)
กับอำเภออินทร์บุรี (จังหวัดสิงห์บุรี) รวม 8 อำเภอ
25. สาขานนทบุรี
(ดำเนินงานตั้งแต่ เม.ย. 11) อำเภอเมืองนนทบุรี ไทรน้อย บางใหญ่ บางบัวทอง
บางกรวย ปากเกร็ด และอำเภอเมืองปทุมธานี คลองหลวง
ลำลูกกา กับลาดหลุมแก้ว (จังหวัดปทุมธานี) รวม 10 อำเภอ

รวมทั้งหมด 194 อำเภอ กับ 1 กิ่งอำเภอ

ผนวก 2

ลูกค้าประจำสาขา 2511
(ยลยห้สาขา)

สาขา	จำนวน เกษตรกร ซึ่งสาขา ได้รับช้ ทะเบียน เป็นลูกค้า ในระหว่างปี	จำนวนผู้พัน จากการ เป็นลูกค้า ในระหว่างปี	จำนวน ลูกค้า เมื่อสนบ	จำนวน ผู้ชื้อ ทะเบียน ซึ่งสาขาไม่รับ เป็นลูกค้า
ดำเนินงาน ม.ค. 2510				
(1) เชียงราย	4,636	12	8,665	1,300
(2) เพชรบูรณ์	3,094	96	8,690	536
(3) พระนครศรีอยุธยา	2,812	29	7,362	239
(4) อุดรธานี	3,910	54	8,164	719
(5) เพชรบุรี	3,293	—	5,729	754
ดำเนินงาน พ.ค. 2510				
(6) สระบุรี	2,963	91	5,811	277
(7) แพร่	3,313	—	5,200	1,289
(8) สุโขทัย	2,819	24	5,701	831
(9) ชัยภูมิ	3,712	8	6,389	668
(10) ขอนแก่น	3,883	33	6,564	1,113
(11) ปราจีนบุรี	2,062	—	3,825	451
(12) บัคคาน	2,826	14	4,769	312
(13) ระยอง	2,713	—	5,667	417
(14) สุพรรณบุรี	3,001	2	4,814	838
ดำเนินงาน ก.ค. 2510				
(15) นครศรีธรรมราช	2,322	56	4,868	606
ดำเนินงาน เม.ย. 2511				
(16) ลพบุรี	2,835	6	2,829	400
(17) ชัยนาท	2,692	5	2,687	465
(18) นครสวรรค์	3,761	—	3,761	529
(19) ชุมพร	1,965	7	1,958	312
(20) นนทบุรี	3,418	7	3,411	273
(21) นครราชสีมา	2,477	3	2,474	651
(22) ร้อยเอ็ด	3,388	5	3,383	1,144
ดำเนินงาน พ.ค. 2511				
(23) เชียงใหม่	3,112	—	3,112	667
(24) นครปฐม	3,101	—	3,101	648
(25) ฉะเชิงเทรา	2,821	6	2,815	768
รวม	76,929	458	121,749	16,207

สาขา	เงินกู้ระยะสั้นเพื่อผลิตผลหลัก				เงินกู้ระยะสั้นเพื่อการอื่น			
	จ่ายเงินกู้	รับชำระคืน	ต้นทุนที่ตกค่าเป็น ลูกหนี้เมื่อสิ้นปี		จ่ายเงินกู้	รับชำระคืน	ต้นทุนที่ตกค่าเป็น ลูกหนี้เมื่อสิ้นปี	
			จำนวน สัญญา	จำนวนเงิน			จำนวน สัญญา	จำนวนเงิน
ดำเนินงาน ม.ค. 2510								
(1) เชียงราย	8,282,130	3,606,380	4,431	8,153,430	556,975	992,665	155	343,550
(2) เพชรบูรณ์	23,080,700	14,652,540	5,539	17,618,920	2,198,250	961,070	624	1,591,280
(3) พระนครศรีอยุธยา	15,682,880	9,502,020	4,974	14,940,750	1,449,150	632,460	342	1,225,100
(4) อครธานี	3,370,920	1,378,060	2,942	3,402,470	2,898,200	1,997,100	1,292	2,522,850
(5) เพชรบุรี	5,130,800	1,895,150	1,853	4,734,350	1,326,800	833,800	385	1,133,200
ดำเนินงาน พ.ค. 2510								
(6) สระบุรี	18,841,440	11,474,040	3,903	13,183,260	394,200	563,300	92	244,750
(7) แพร่	4,247,260	1,515,450	2,017	3,887,760	1,937,950	1,030,250	749	1,641,250
(8) สโขทัย	11,737,950	4,744,200	3,517	10,505,320	861,000	918,290	223	670,800
(9) ชัยภูมิ	1,758,760	783,088	1,092	1,582,852	499,200	282,150	211	420,850
(10) ขอนแก่น	2,378,030	600,970	1,643	2,290,510	1,029,500	592,280	444	866,420
(11) ปราจีนบุรี	4,005,415	1,104,950	2,004	3,838,835	757,360	428,580	317	583,360
(12) บึงกาฬ	78,450	65,450	14	13,000	308,750	177,590	153	265,200
(13) ระยอง	11,205,100	6,572,910	2,567	8,137,200	1,690,100	800,150	401	1,151,650
(14) สุพรรณบุรี	11,246,400	3,082,210	3,886	11,116,400	1,851,300	561,700	373	1,477,900
ดำเนินงาน ก.ค. 2510								
(15) นครศรีธรรมราช	3,236,950	1,692,390	1,803	3,026,110	1,615,140	510,890	833	1,436,900
ดำเนินงาน เม.ย. 2511								
(16) ลพบุรี	6,240,700	1,865,350	1,405	4,375,350	1,305,450	272,550	458	1,032,900
(17) ชัยนาท	5,772,000	36,500	2,231	5,735,500	481,300	30,500	149	450,800
(18) นครสวรรค์	9,149,280	505,750	2,540	8,643,530	479,700	22,000	103	457,700
(19) ชุมพร	376,350	—	157	376,350	399,050	30,500	180	368,550
(20) นนทบุรี	4,050,900	1,094,700	1,036	2,956,200	540,400	188,400	101	352,000
(21) นครราชสีมา	3,423,350	158,300	1,279	3,265,050	1,102,900	162,500	298	940,400
(22) ร้อยเอ็ด	2,149,800	132,200	1,602	2,017,600	1,255,250	34,300	696	1,220,950
ดำเนินงาน พ.ค. 2511								
(23) เชียงใหม่	2,127,700	1,000	145	2,126,700	935,400	22,750	698	912,650
(24) นครปฐม	3,686,870	417,600	1,007	3,269,270	1,328,450	40,900	400	1,287,550
(25) ฉะเชิงเทรา	5,049,900	216,500	1,778	4,833,400	953,100	84,800	331	868,300
รวมทั้งหมด	166,310,035	67,097,708	55,365	144,030,117	28,154,875	12,171,475	10,008	23,466,860

สาขา	เงินกู้ระยะปานกลาง				รวมค้ำเงินทุกประเภท ที่ลดยกค่าเป็นลูกหนี้เมื่อสิ้นปี	
	จ่ายเงินกู้	รับชำระคืน	ค้ำเงินที่ลดยกค่าเป็น ลูกหนี้เมื่อสิ้นปี		จำนวน สัญญา	จำนวนเงิน
			จำนวน สัญญา	จำนวนเงิน		
ดำเนินงาน ม.ค. 2510						
(1) เชียงราย	18,609,900	5,208,970	7,574	23,262,680	12,160	31,759,660
(2) เพชรบูรณ์	7,401,200	1,201,670	1,819	7,964,380	7,982	27,174,580
(3) พระนครศรีอยุธยา	9,486,300	5,459,250	4,077	11,662,400	9,393	27,828,250
(4) อุดรธานี	7,624,050	3,700,300	3,726	11,406,150	7,960	17,331,470
(5) เพชรบุรี	12,358,900	2,563,900	3,965	14,026,900	6,203	19,894,450
ดำเนินงาน พ.ค. 2510						
(6) สระบุรี	5,178,800	1,257,900	1,488	5,008,200	5,483	18,436,210
(7) แพร่	6,836,750	1,364,950	2,774	7,615,000	5,540	13,144,010
(8) สุโขทัย	9,838,250	1,857,550	2,601	10,796,100	6,341	21,972,220
(9) ชัยภูมิ	16,751,400	3,287,550	4,896	18,897,540	6,199	20,901,242
(10) ขอนแก่น	12,161,500	2,145,470	5,186	16,006,030	7,273	19,162,960
(11) ปราจีนบุรี	7,344,650	1,290,530	2,329	7,853,530	4,650	12,275,725
(12) มุกดาหาร	10,149,540	2,962,730	3,530	10,636,610	3,697	10,914,810
(13) ระยอง	16,137,400	3,922,000	3,559	15,291,900	6,527	24,580,750
(14) สุพรรณบุรี	5,851,400	501,950	1,234	5,958,000	5,493	18,552,300
ดำเนินงาน ก.ค. 2510						
(15) นครศรีธรรมราช	8,686,200	1,781,655	3,555	8,966,695	6,191	13,429,705
ดำเนินงาน เม.ย. 2511						
(16) ลพบุรี	403,900	9,600	130	394,300	1,993	5,802,550
(17) ชัยนาท	2,172,900	22,500	660	2,150,400	3,040	8,336,700
(18) นครสวรรค์	4,426,140	62,100	927	4,364,040	3,570	13,465,270
(19) ชุมพร	2,600,200	29,200	894	2,571,000	1,231	3,315,900
(20) นนทบุรี	8,080,500	665,600	1,710	7,414,900	2,847	10,723,100
(21) นครราชสีมา	2,002,750	64,700	556	1,938,050	2,133	6,143,500
(22) ร้อยเอ็ด	2,092,300	47,800	729	2,044,500	3,027	5,283,050
ดำเนินงาน พ.ค. 2511						
(23) เชียงใหม่	5,674,100	36,650	2,044	5,637,450	2,887	8,676,800
(24) นครปฐม	2,900,400	65,400	661	2,835,000	2,068	7,391,820
(25) ฉะเชิงเทรา	1,140,000	31,700	371	1,108,300	2,480	6,810,000
รวมทั้งหมด	185,909,430	39,541,625	60,995	205,810,055	126,368	373,307,032